

Finansal Raporlamanın Amaçları ,Finansal Bilgilerin Nitelikleri, Finansal Tabloların Bileşenleri

1.Finansal Muhasebenin Teorik Yapısı ve Bileşenleri

Bilimde **teori** veya **kuram**; bir olgunun, sürekli olarak doğrulanmış gözlem ve deneyler baz alınarak yapılan bir açıklamasıdır. Bilimsel bir teori; hipotezlerin, olguların ve yasaların anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde birleştirilmesinden meydana gelir. Hipotez, bilimin ilgi alanındaki bir konunun anlaşılması için -başlangıç olarak- sınırlı sayıdaki kanıta, geçmiş bilgilere veya gözlemlere dayanarak ileri sürülen, test edilebilir bir tahmin veya açıklamadır. Bir hipotez deneyler veya daha fazla gözlem yaparak desteklenebilir veya çürütülebilir. Bilimde olgu; gözlem, hesaplama ve(ya) deneylerle defalarca doğrulanmış ve bilinen tüm pratik amaçlar için doğruluğu kabul edilmiş bir bilgidir. Bilimsel yasalar ise doğal Dünya'daki herhangi bir durumun belirli şartlar altında nasıl gerçekleşeceğini açıklarlar

Muhasebenin mevcut ve gelecekteki konumunun anlaşılabilmesi ve tam olarak görülebilmesi sadece muhasebe uygulamalarının değil, aynı zamanda uygulamaların dayanağı olan muhasebe kuramının yapısının da bilinmesine bağlıdır. Finansal verilerin bilgiye dönüştürülmesi için, be veriler muhasebeciler tarafından tanımlanması, kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanarak iletilmesine ilişkin tarz muhasebe kuramı ile anlam kazanır ,dayanağını ondan alır ve onunla açıklanır.

Felsefik Amaçlar, normatif kurallar, birbirleriyle ilgili kavramlar kesin tanımlar ve akılcı kurallar bilimsel kuramın yapısını oluşturan unsurlardır. Muhasebecilerde kendi mesleki uygulamalarını felsefeleştirirler, kuramsallaştırırlar ,muhakeme eder, yaratır ve tartışırlar. Temel amaç, muhasebeci için sistemleştirilmiş bir başvuru çerçevesi sunmak ve muhasebecilerin finansal raporlamalarının kalitesini artırmaya olanak sağlamak için uyumlu bir muhasebe kuramı formüle etmektir. Muhasebe Kuramı gözlemlenebilen uygulamalar için açıklama, gözlemlenemeyen uygulamalar için tahmin etmeyi sağlayacak ilke ve ilişkilerin bir setini sağlamalıdır. Finansal tabloların hazırlanmasında muhasebeciler önyargı, yanlış yorumlama ,bilgi eksikliği ve belirsizliklerle ilgili olası risklerle karşı karşıyadırlar. Bu riskleri en

aza indirgemek ve finansal tabloların hem işletmeler arasında, hem de aynı işletmenin muhasebe dönemleri arasında karşılaştırılabilirliğini sağlamak üzere muhasebe mesleğiyle ilgili taraflar genel olarak kabul edilen ve evrensel olarak uygulanabilen bir muhasebe

kuramı geliştirme çabasıdadır. Ancak muhasebe bilgilerini kimin kullandığı ,muhasebe bilgisini kullanmayı nelerin belirlediği, muhasebe bilgisini hazırlayanlar ile kullananlarca varsayılan çevrenin yapısının farklılığı kuramın farklılaşmasına neden olmuştur. Muhasebe Kuramı, Kural koyma yetkisine sahip taraflarca belirlenen muhasebe kurallarını, finansal raporlama ve finansal bilgilerin dayanağı olan temel varsayımları, tanımları ilkeleri ve kavramları kapsar. Hendriksen ve Van Breda tarafından yapılan tanıma göre muhasebe kuramı, muhasebenin yapısını sorgulamak için varsayımsal, kavramsal ve pratik ilkelerin uyumlu bir setinden oluşan genel bir başvuru çerçevesidir. Bu tanıma açarsak muhasebe kuramının;

Uygulamacılar, yatırımcılar ,yöneticiler ve öğrenciler için mevcut uygulamaların daha iyi anlaşılmasını sağlayan,

-Mevcut muhasebe uygulamalarının değerlendirilmesi için kavramsal bir çerçeve sunan, ve

-yeni uygulama ve prosedürlerin gelişimine yol gösteren mantıklı ilkelerin bir seti olduğunu görmekteyiz.

Az yukarıda belirttiğimiz nedenlerle muhasebe kuramının tek ve nihai olmadığını ve ileride de bu konuda tartışmaların olacağı bilimin doğası gereğidir. Muhasebenin kuramsal yapısını oluşturan unsurlar kullanılan metodolojilere ve yapılan varsayımlara göre farklı olabilirken literatürde ve uygulamada muhasebenin temel dayanakları olarak bazı unsurların önceliği konusunda görüş birliği sağlanmıştır.

Muhasebenin kuramsal yapısını farklı düzeylerde açıklanabilecek bir yapı içinde ele aldığımızda aşağıdaki unsurları kapsamaktadır:

-Finansal muhasebenin amaçları

-Finansal bilginin nitelikleri

-Finansal tabloların bileşenleri

-Kayda alma ve ölçme ile ilgili olan Muhasebenin temel kavramları

-Uygulama ilkeleri

-Muhasebe Standartları

-Muhasebe Politikaları

2.Finansal Muhasebenin Amaçları

Finansal muhasebenin amaçlarını genel olarak 3 noktada toplayabiliriz.

i. Finansal muhasebenin en genel amacı, yatırım kredi ve benzer konularda akılcı karar verme durumunda olan mevcut ve potansiyel yatırımcılar kreditorler ve diğer kullanıcılar için faydalı bilgiler sağlamaktır.

ii. **Nakit akışlarını tahmin etmede faydalı bilgiler sağlamak** :Finansal muhasebenin ikinci amacı kar payı veya faizlerden , satışlardan sağlanan hasıllardan, alacakların tahsilinden, borçların ödenmesinden dolayı gerçekleşecek olan olası nakit akışlarının miktarı zamanı ve belirsizliği konusunda mevcut ve potansiyel yatırımcı kreditor ve diğer kullanıcılara yardımcı olacak bilgi sağlamaktır.

iii. **İşletmenin varlıkları, kaynakları ve bunlardaki değişmelere yönelik bilgi sağlamak**: İşletmenin varlıkları, bu varlıklar üzerindeki hakları (İşletmenin yabancı kaynakları , öz kaynakları) ve bu varlık ve haklarda önemli işlem ve olaylar işletmenin finansal başarısını ölçmek için kullanılır.

Amaçlar, Finansal Muhasebenin üreteceği bilgilerin neler olduğunu da belirlemektedir. Buna göre finansal muhasebe **Bilanço, Gelir Tablosu ,Nakit Akım Tablosu ve Öz kaynak Değişim Tablosu** olmak üzere 4 adet tablo

düzenlemek zorundadır. Bu dört tablonun düzenlenmesi gerektiği TFRS ve TMS de de öngörülmüştür.

3.Finansal bilginin nitelikleri

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen muhasebe bilgilerinin kullanıcılara tam olarak fayda sağlayabilmesi için başka bir takım özelliklere de sahip olması gerekir. Muhasebe bilgilerinin işletme ile ilgili taraflara fayda sağlayabilmesi için şu nitelikleri taşıması zorunludur:

- doğru ve güvenilir olmaları, - anlamlı olmaları, - karşılaştırmaya elverişli olmaları, ve - zamanında düzenlenmeleri. Muhasebe bilgilerinin birinci özelliği doğru ve güvenilir olmalarıdır. İşletme faaliyetleri açısından doğru ve güvenilir olmayan muhasebe bilgilerine dayalı olarak alınacak kararların ve ulaşılabilecek sonuçların sağlıklı olması beklenemez. Bu bilgilerinin doğru ve güvenilir olması tek başına yeterli değildir. Doğru ve güvenilir olmalarının yanı sıra, muhasebe bilgilerinin; niteliklerine, karakterlerine ve yönetim planlaması ile kontrolüne olanak sağlayacak anlamlı hesap ve hesap grupları biçiminde sınıflandırılmış olması gerekir. Bunlara ek olarak, muhasebe bilgilerinin gereksinim duyulan zamanda ve karşılaştırma yapılabilecek nitelikte ilgili taraflara sunulması kararların etkinliğini artıracaktır. Faydalı muhasebe bilgisinin nitelikleri birincil ve ikincil nitelikler olmak üzere iki kısımda incelenebilir:

Birincil Nitelikler: İlgililik ve Güvenilirliktir.

İlgililik , bilginin karar verme durumunda olan kişinin geçmiş, mevcut ve gelecekteki olayların sonuçları hakkında tahminde bulunma veya önceki beklentilerini onaylama veya düzeltme şeklinde kullanıcılara yardım ederek onların kararlarında fark yaratma kapasitesidir. İlgili bilginin üç temel niteliği tahmin değeri, geri bildirim değeri ve zamanlılıktır. Bilginin; kullanıcıların olayların sonuçlarını doğru olarak tahmin etme olasılığını artırması tahmin değeridir. Bilginin; kullanıcıların önceki beklentilerini onaylamalarına veya düzeltmelerine yardım etmesi geri bildirim değeridir. Bilgi, karar vericinin kararını etkileme yeteneğini yitirmeden önce mevcut olmalıdır, bu da bilginin zamanlılığıdır. Bir bilginin ilgili olabilmesi için tahmin ve geri bildirim değerine sahip olması ve zamanında sunulması gerekir.

Güvenilirlik, bilginin makul ölçüde hata ve ön yargıdan uzak olması ve neyi temsil etmeyi hedefliyorsa onu temsil etmesiyle sağlanan niteliktir.Finansal bilginin güvenilir olabilmesi için işletmenin önemli ilişkileri göstermesi gerekir. Bilginin güvenilir olma niteliğine sahip olabilmesi için gerekli üç temel özellik doğruluğun kanıtlanabilirliği, tarafsızlık ve temsilde sadakattır. Doğruluğun

kanıtlanabilirliği, ekonomik olayların ölçülmesinde ve raporlama biçimlerinde aynı ölçme yöntemlerini kullanan birbirinden bağımsız taraflar arasındaki görüş birliğidir. Tarafsızlık ,muhasabe bilgisinin kullanıcıyı belirli bir yöne yönlendirmeden iletilmesidir. Bilgi sistematik olarak ilgili taraflardan biri lehine sonuçlanacak şekilde üretildiğinde taraflı olacaktır. Temsilde sadakat, Finansal ölçme veya tanımlama ile ölçülen veya tanımlanan ekonomik olgu arasındaki bir uyumu ifade eder ve muhasabe bilgilerinin ve tanımların gerçekten oluşan veya gerçekleşen olguları temsil etmesi gerektiği anlamındadır.

Finansal muhasabe bilgisinin faydalı olabilmesi için ilgililik ve güvenilirliğin yanı sıra Karşılaştırılabilir ve Tutarlı olması gerekir. Bu iki niteliğe ikincil faktörler de denilmektedir. Bilgi, farklı işletmeler için aynı tarzda ölçülüyor ve raporlanıyorsa karşılaştırılabilirlik özelliğine sahiptir. Bir işletme uyguladığı muhasabe politikalarını dönemden döneme değiştirmeden uyguluyorsa üretilen bilgiler tutarlı demektir.

Muhasebe bilgisinin finansal muhasabe dersinde üzerinde duracağımız iki temel özelliği doğru ve güvenilir olmasıdır. Finansal muhasabe bilgisinin doğruluğu, belirli bir dönemde gerçekleşen tüm finansal işlemlerin kayıtlara yansıtılmasıyla ilişkilidir. Başka bir ifade ile işletmede kayıt dışı işlem kalmıyorsa üretilen bilgiler doğrudur. Güvenilirlik finansal işlemlerin doğmasından raporlanmasına kadar olan tüm süreçte önceden belirlenen temel kavram ilke, standart ve yasalara uygun davranma ile ilgili bir niteliktir .Finansal muhasabe bilgisinin faydalı olabilmesi için hem doğru hem de güvenilir olması gerekir. **Yanlış fakat güvenilir bilgi olabilir mi?** Bu arada bilginin başka niteliklerine de literatürde rastlayabiliriz. Bu konuyu da siz araştırabilirsiniz. Yani bilginin başka nitelikleri de var mıdır?

4.Finansal tabloların bileşenleri

Finansal tabloların bileşenleri ,tabloların yapı taşlarıdır. Finansal tabloları iki temel tablo Bilanço ve Gelir tablosu olarak ele alabiliriz.

Bilanço; bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkları finanse eden kaynakları gösteren tablodur. Varlıklar =Kaynaklar ; bilanço eşitliğidir. Bilançoya baktığımızda 3 olguyu görebiliriz. İşletmenin varlıkları ,kaynakları ve varlıklar ile kaynaklar arasındaki finansman ilişkisi. Bu üç olguya kısaca finansal durum denilmektedir. Bu açıklamalardan sonra bilanço, bir işletmenin belirli bir tarihteki finansal durumunu gösteren mali tablodur olarak tanımlayabiliriz. TFRS(Türkiye finansal Raporlama Standartları) ve TMS (Türkiye Muhasebe Standartları)literatüründe bilanço Finansal Durum Tablosu olarak adlandırılmaktadır.

Bilançoıu oluşturan unsurları varlıklar, yabancı kaynaklar ve Özkaynaklar olarak belirtebiliriz.

Varlık bir işletmenin faaliyetlerini sürdürmesi ve borçlarını karşılayıp ödeyebilmesi için sahip olduğu ekonomik değerlerdir. İşletmeler iki amaçla varlık bulundurur. Birincisi faaliyetleri sürdürebilmek, ikincisi ise borçlarına güvence oluşturmamak ve vadesi gelen borçlarını ödeyebilmektir. Bilançoda varlıklar Dönen ve duran varlık olarak ikiye ayrılarak sunulur. Dönen varlık bir işletmenin günlük faaliyetlerini sürdürebilmek ve kısa süreli borçlarını karşılayıp ödeyebilmek için elde bulundurulur.

Yabancı kaynak bir işletmenin borçlarıdır. Borç bir ticari işlem sonucunda ve belirli bir vade sonunda para ödeme yükümlülüğüdür. Bu hukuki tanımının yanında bilançonun bir unsuru olarak yabancı kaynak borç verenlerin varlıklar üzerindeki haklarıdır. Böyle bir tanıma yabancı kaynakların varlıkları finanse etmesinden dolayı yapıyoruz. Bir işletmede yabancı kaynaklar öz kaynakları aşıyorsa yani fazlaysa varlıklar üzerinde borç verenler söz sahibidir.

Öz kaynaklar işletme sahip veya ortaklarının varlıklar üzerindeki haklarıdır. İki unsurdan oluşur. Birincisi Ödenmiş Sermaye ikincisi Oto finansman kaynaklarıdır. Ödenmiş sermaye şirkete ortaklar tarafından tahsis edilen fonları ifade eder. Ödenmiş sermaye sahipleri şirketin hem karına hem de zararına ortaktır. Oto finansman kaynaklar şirketin kendi kendine yarattığı kaynaklardır. Başlıca oto finansman kaynağı dönem net karı ,geçmiş yıllar karı. Kar yedekleri ve sermaye yedekleridir. Öz kaynakların miktarı dağılımı ve yapısı hem borç verenlerin hem de işletme ortaklarının ilgisini çeker. Öz kaynakların değişimi hem ortaklara hem de kreditorlere Öz kaynak Değişim tablosu ile sunulur. Öz kaynak değişim tablosu öz kaynakları oluşturan unsurları, bunların miktarı ve dağılımını ayrıntılı bir şekilde gösterir. Dönem sonu öz kaynaklar ile dönem başı öz kaynaklar karşılaştırıldığında işletmenin karı hesaplanır(Bazı ilave indirimlerin yapılacağı unutulmamalıdır.)

Gelir tablosu ;bir işletmenin belirli bir dönemdeki hasılat ve gelirleri ile bunları elde etmede katlandığı gider ve maliyetleri ve bunun sonucunda oluşun kar veya zararı gösteren tablodur. Bu tanımda gelir tablosunda bir çok olgunun yer aldığı görölmektedir. Bu olguların tamamı işletmenin faaliyetleri sonucunda oluşmaktadır. İşletme faaliyetlerini ana ve yan faaliyetler olarak ayırabiliriz. Dolayısıyla Gelir tablosu; bir işletmenin belirli bir dönemdeki faaliyet sonuçlarını gösteren tablodur. TFRS ve TMS literatüründe gelir tablosu **Faaliyet Sonuçları Tablosu** olarak adlandırılmaktadır. Finansal muhasebe dersinin sonunda farklı bir gelir tablosu tanımı daha öğreneceksiniz. Gelir tablosunun

Bileşenleri Hasılat, Gider, Faaliyet dışı kar, faaliyet dışı zarar, dönem karı veya zararı dır.

Hasılat, bir işletmenin belirli bir dönemde malları teslim etmesi, hizmetleri yerine getirmesi veya işletmenin ana veya esas faaliyetlerini yerine getirmesi için gerçekleştirdiği diğer etkinliklerinin bir sonucu olarak varlıklardaki brüt artış veya borçlardaki azalıştır(veya her ikisi birden)Örneğin satışlar, faiz gelirleri, alınan avanslar gibi.

Gider, bir işletmenin belirli bir dönemde malları teslim etmesi, hizmetleri yerine getirmesi veya işletmenin ana veya esas faaliyetlerini yerine getirmesi için gerçekleştirdiği diğer etkinliklerinin bir sonucu olarak hasılat sağlamak amacıyla varlıklardaki brüt azalış veya borçlardaki artıştır (veya her ikisi birden)Örneğin satılan malın maliyeti ,pazarlama giderleri gibi. Gider kısaca, **“hasılat yaratmak için katlanılan her türlü fedakarlıktır** “şeklinde tanımlanmaktadır. Gelir tablosundaki giderler satış indirimleri satışların maliyeti ve faaliyet giderleri olarak gösterilmektedir.

Faaliyet dışı Kar, Bir dönem boyunca işletme sahiplerince yapılan yatırımlar(sermaye artırımı)VEYA HASILATTAN DOĞAN SONUÇLAR HARIÇ, İşletmenin yan faaliyetlerinden ve işletmeyi etkileyen diğer tüm işlem ,olay veya koşullardan dolayı öz kaynaklarındaki(net varlıklar)artıştır. Örneğin Maddi duran varlık satış karı

Faaliyet dışı zarar, Bir dönem boyunca işletme sahiplerince çekilenler (sermayeazaltımı)VEYA GİDERDEN DOĞAN SONUÇLAR HARIÇ, İşletmenin yan faaliyetlerinden ve işletmeyi etkileyen diğer tüm işlem ,olay veya koşullardan dolayı öz kaynaklarındaki(net varlıklar)azalışlardır. Örneğin iştirak satış zararı

Dönem karı veya zararı, Bir dönem boyunca hasılat, gider, Faaliyet dışı kar veya zararla sonuçlanan , işlemlerin bir sonucu olarak öz kaynaklardaki değişimdir. Öz kaynaklardaki artış kar, azalış ise zarar olarak adlandırılır.